

אוֹן מֵגַעַם נָאָך דָעֲרוֹנִיף אוֹרִיך קִיּוֹם הַתּוֹמֶן צ בְמִשְׁך כָל הַשָּׁנָה כּוֹלָה, אוֹן דָמֶס זָוֶעֶרט גַעֲטָאָן אִין אַמְקוּם קְדוּשָׁ – אַבְיַהְכָּנָן לְתַפְלָה, אוֹן אַבְיַהְמָן דָלְיִמּוֹד הַתּוֹרָה, וּוֹאָם "תַלְמוֹד מַבְיאָ לִידָי מַעַשָּׁה"³² – דָעַד עַנְיִין פּוֹן קִיּוֹם הַמַּצְוֹות.

וּבְפִרְטָה אַז דָמֶס זָוֶעֶרט אוֹרִיך גַעֲהֻרְט בְכּוֹן מִקְוּמוֹת – וּוֹאָם דָעֲמָולֶט אַיְז דִי אַלְעַ וּוֹאָם גַעֲפִינְגָעַן זִיךְ דָא, אוֹן דִי אַלְעַ וּוֹאָם הַעֲרָן דָמֶס בְשָׁעַת מַעַשָּׁה, אוֹן דִי אַלְעַ וּוֹאָם וּוּעָלָן דָמֶס הַעֲרָן לְאַחַ"ז – וּוּעָרָן זִיךְ אַלְעַ נְכָלָל אִין דָעַם "כּוֹלְכָם", אוֹן "כּוֹלְכָם" שְׂטִיעָן אִין אַמְעָד וּמַכְבָּ פּוֹן "נַצְבִּים", אַז "נַצְבִּים קִיִּים וּעוֹמְדִים" אוֹן "זַוְכִּים בְּהִינְן".

בִּז וּוֹי דָעַר צְצַצְתִּיטְשָׁם אָפַ אַז "נַצְבִּים" אַיְז מַלְשָׁוֹן קָצִין וּשְׁר, "נַצְבָּ מַלְך"³³ – אַז מְשִׁיטִיט אִין אַן אַוְפָּן וּוֹי עַס שְׁטִיטִיט אַקָּצִין וּשְׁר אַן אַמְלָךְ.

* * *

אוֹן דָעֲרָנָך קְוּמֶט דָמֶס אַרְאָפְּ צָו יְעַדְעָרָן וּוֹי עַר שְׁטִיטִים בְעַבּוֹדָתוֹ הַפְּרָטִית – אַז דָעַר אַוְיְבָעַרְשְׁטָעָר גִּיט אִים אַלְעַ עַנְיִינִים כְּדִי עַר זָאל קָעָנְגָעַן טָאנְ עַבּוֹדָתוֹ הַפְּרָטִית, אוֹן טָאנְ אִין אַלְעַ בְּ עַמְוֹדִים שְׁעַלְיָהָם הַעוֹלָם עוֹמֶד, תּוֹרָה עַבּוֹדָה וּגְמַחְזָקָה, אִין אַן אַוְפָּן פּוֹן הַצְלָחָה רַבָּה, אַן קִיְיִינָעַ בְּלְבּוֹלִים, וּמַתָּהָרָ שְׁמָחָה וּכְרָבָבָ – וּוֹאָדוֹם "אַתָּם נַצְבִּים הַיּוֹם כּוֹלְכָם לְפָנֵי הָאֱלֹקִיכָם".

ז. צֹהַ לְנַגְןַן וּמְאַמֵּר מָאַמֵּר דְיָה אַתָּם נַצְבִּים.

* * *

ח. כְּרַגְיֵיל אִין אַתְּוֹעַדְוֹת וּוֹאָם אַיְז פָּאַרְבּוֹנָדָן מִיט שְׁבָה (– אַוִיר בְּמָוֶצָּאי שְׁבָת) אַפְּלָעַדְגָעַן אַפְּרֶשֶׁן אִין פְּרָשָׁה הַשְּׁבּוּעָ, אוֹן אִין דִי שְׁבָתּוֹת וּוֹאָם מְזַאְגָטָ פְּרָקִי אַבּוֹת – אַוִירָן אַמְשָׁנָה אִין פְּדָקִי אַבּוֹת, אוֹן אַוִירָן אַן עַנְיִין אִין דִי הַעֲרָה פּוֹן טָאנְ אַוְיִפְּן זָהָר .

בְהַכְשָׁךְ צָוָם כָּאָמֵר (וּוֹאָס עַר אַיְז גַעֲנוֹכָעַן פּוֹן לְקוֹנָה, אוֹן פּוֹן דִי דְרוֹשִׁים אַוִירִיף אַהֲם נַצְבִּים פּוֹן דָעַם צְצַצְתִּיטְשָׁם – אַיְז זִיךְ יְוָם הַוּלְדָת), וּוֹאָס דִי נְקוּדָה אִין דָעֲרוֹנִיף אַיְז – "לְכָעֵן הַקִּים אָוֹתָךְ הַיּוֹם לוֹ לַעַם וְהַוָּא יְהִי" לְךָ לְאַלְקִיכָם³⁴, אַז דִי אַלְעַ עַנְיִינִים זָוֶעֶן וּוּעֶגֶן וּוּעָלְכָעַ סְרָעְדָט זִיךְ פְּרִיעָרָד, אַיְז דִי כּוֹוָנָה בְזָה "לְכָעֵן הַקִּים אָוֹתָךְ הַיּוֹם לוֹ לַעַם וְגַוְוָה" – וּוּעַס בְּעַן זִיךְ אָפְשָׁטָעַן אַוִירִיף אַפְּרֶשֶׁן אִין דָעַם פְּסָוק .

רֶשֶׁן בְּרַעֲנָגָס אַרְאָפְּ פּוֹן פְּסָוק דִי וּוּעָרְכָעָד "לְכָעֵן הַקִּים

– אַוְהָר –

32) קִידּוֹסִין ב', ב'. 33) אַוְהָה הַשָּׁם ע', אַרְאָ. 34) ל' הַכְהָוב – בְּאָ כְּבָ. כְּה. 35) אַבּוֹת פְּאָ בְּבָ. 36) פְּרַכְהָנוּ כְּבָ, י'

אוּהָרַק הַיּוֹם לֹו לְעֵם", אָוֹן כִּירִיכֶת אַפָּ: "כֵּךְ כֵּךְ הַוָּא נַכְנֵס לְפָרוֹה לְכַעַן קִיִּים אָוּבָךְ לְפָנֵינוּ לְעֵם".

וּוֹאָס לְכָאוּ", אַיְזָ אַינְגָּאָנְצָן נִיטָ פָּאָרְשְׁטָאָנְדִּיקָ:

וּוֹעַן רְשָׁיִ וּוֹאָלֶט גָּאָרְנִיכָּט מְפָרֵשׂ גַּעֲוּעַן, וּוֹאָלֶט בִּיִּים בְּנָן חַמְשָׁ לְפָקָרָא נִיטָ גַּעֲוּעַן קִיִּינָעַן קוֹשִׁוֹתָ, וּוֹאָרוֹם דִּי אַלְעַ וּוֹעֲרְטָעָר וּוֹאָס שְׂטִיעָן אִין דֻּעַם פְּסָוקָ, הָאָס עַר זִיִּי שְׂוִין גַּעַהַאַט לְפָנָן"ז,

אוּן וּוֹיְבָאָלֶד אַז אִין פְּרִשָּׁיִ אַיְזָ (נִיטָ קִיִּין חָסֶר אָוֹן סָאַיְזָ) אָוּרִיךְ נִיטָ קִיִּין יְהִירָ - אַיְזָ נִיכְ פָּאָרְשְׁטָאָנְדִּיקָ: וּוֹאָס אַיְזָ מְכָרִיחָ רְשָׁיִ נְזָן צְוָוָמְפָרֵשׂ זִיִּין דֻּעַם פְּסָוקָ - דַּעַר בְּנָן חַמְשָׁ לְמִקְרָא טִימְטָשָׁן אָפָ דֻּעַם פְּסָוקָ כְּפָשָׁטוֹ, אוּן בִּיִּי אַיְזָ נִיטָ קִיִּין קוֹשִׁיָּא?

סָזִיִּינָעַן דָּא מְפָרְשִׁיםָעַן וּוֹאָס זָאָגָן אַז מְקָעָן נִיטָ זָאָגָן אַז דַּעַר פִּירּוֹשׂ פָּוֹן "לְכַעַן הַקִּים גַּוְ", אַיְזָ, אַז דַּעַר בְּרִיתָ אַיְזָ "לְכַעַן הַקִּים אוּהָרַק הַיּוֹם לֹו לְעֵם", וּוֹאָרוֹם דַּעַר בְּרִיתָ אַיְזָ גַּאַר אָוִיְףָ קִיּוֹם הַמְּצֹרוֹת - אוּן דַּעַר פָּאָרָךְ רְשָׁי מְבָאָר זִיִּין אַז דַּעַר פְּסָוקָ קּוּבָּט פָּאָרְעָנְטָפָעָרָן דָּאָס וּוֹאָס "כָּל כֵּךְ הַוָּא נַכְנֵס לְטָרְוָחָ". אוּן דֻּעַם זָוָעָטָוּם, אַז דָּאָס אַיְזָ אַנְתִּיבָּה טָעַם אָוִיְףָ אַיְזָ נִיבָּבָאָזְוִי וּוֹיָ אַזְעָטָוּם, אַז דַּעַר בְּרִיתָ אַיְזָ "לְמַעַן הַקִּים גַּוְיִי". דַּעַב יְוָאָס כְּבָבִיָּס פְּרִיאָר וּאַז דַּעַר בְּרִיתָ אַיְזָ "לְמַעַן הַקִּים גַּוְיִי". אַבְעָר אַיְזָ פְּנַצְּבָב אַז אָוֹן אַיְזָ פְּשָׁבוֹת פָּוֹן לְשָׁוֹן רְשָׁי, אַיְזָ נִירְאָ קִיִּין רְבָץ אַז דַּעַר פִּירּוֹשׂ פָּוֹן "לְכַעַן" אַיְזָ אַנְ-עָרָשׂ וּוֹיָ אַזְעָטָוּם - וּוֹאָרוֹם דַּעַכְוָלָט וּוֹאָלָס רְשָׁי גַּעַדָּאָרָפָט אַפְּכִיְיָטָשָׁן דֻּעַם וּוֹאָרָךְ "לְבָעָן" - אוּן דַּעַב "לְבָעָן" כְּרִישָׁט רְשָׁי נִיטָ אַפָּ.

עַד"ז זִיִּינָעַן דָּא נַאֲךְ כְּבָה פִּירּוֹשִׁים אַיְזָ מְפָרְשִׁי רְשָׁי - אַבְעָר כְּבָדוּבָר כְּבָבָאָזְרָאָרָךְ אַז רְשָׁי טִימְטָשָׁב אָפָ פְּשָׁשָׁבָב פָּאָרָךְ פָּשָׁשָׁב אַז דַּעַר בְּנָן חַמְשָׁ לְפָקָרָא וּוֹעַס אַרְוּכְלוּוּפָן זָוָכָן אַיְזָ כְּפָרְשִׁי רְשָׁי אָוִיְףָ צְוָוִיסָן וּוֹאָס אַיְזָ רְשָׁי בְּרַבְּצָ דַּעְרְבִּיטָ - נַאֲרָרָךְ שְׁרִיבִּיבָן זִיִּין פִּירּוֹשָׁ אַיְזָ אַבְגָּנוֹרָן וּוֹאָס דַּעַר בְּנָן חַמְשָׁ לְפָקָרָא קָעָן פָּאָרְשִׁטִּיָּין פָּוֹן לְשָׁוֹן אַלְיִיזָ, אָוֹן נִיכְ קִיִּין זָוָכָן רַמְזִים וּפִירּוֹשִׁים, בִּזְזָן צְוָוָעָזָזָזָזָן רַמְזִים וּוֹאָס כְּקָעָן זִיִּי גַּאַר אַינְגָּאָנְצָן בִּיטָ גַּעַפְיָנָעַן אַיְזָ לְשָׁוֹן רְשָׁי.

ט. אַיְזָ פְּרִשָּׁי גַּוְפָא דָאָרָךְ מַעַן פָּאָרְשִׁטִּיָּין:

א) רְשָׁי זָאָגֶט "כָּל כֵּךְ הַוָּא נַכְנֵס לְטָרְוָחָ כּוּ". אַיְזָ נִיטָ פָּאָרְשָׁטָאָנְדִּיקָ: אַיְזָ וּוֹאָס באַשְׁכִּירִיכָ דִּי טְרָהָא פָּוֹן דֻּעַם אוּבְעָרְשָׁטָן

- אַיְזָ -

(37) רָאָס. גַּוְיָא וּשְׁחָנָה עַהֲבָה.

אין דעם עניין פון "אתם נצבים גו' לעברך בברית ה'", וואס
כ' רادرף פארענטפערן איז "כל בר הוא נכנס לטרוח לבצע קיימ
אותך לפני לעם"?

ב) ולאידך: דעם עניין אז דער אויבערשטער האט כוֹרָה ברית געוווען מיט אידן, האט מען שווין געלערנעם ככ"פ לפנ' ז³⁸ (אויר אין ספר ויקרא³⁹) – האט דארטן געדארפֿס שטיין איז פאָר-וועס איז זיך דער אויבערשטער מטריה צו מאכּן אַ ברית מיט אידן – "לכען קיימ אָותָך לְפָנֶיך דָעַם", פָּאָרוּאָם שְׂמִיעָת דאָס דוקא דא?

ב) פארדוואם איז דש"י. במשנה דעם לשוו' הפסוק - איז פסוק שמיית "לבען הקיים אותה גו'", אוון דש"י זאגט "לבען קייב אותה כו'"?

ד) נאר א שינורי ווואס רש"י איז משנה פון לכוון הפסוק:
איז פסוק שטויותם "לו לעם", אוון רש"י זאגט "לפנינו לעם"?

דערפיט וואס רש"י איז כמגה פון לשון הכתב "למען
הקיים אוהך היום לו לעט" אוון זאגט "למען קיים אוהך לפניו
לעט" - וווערט פארענטפערט דאס וואס רש"י איז מעהייך פון
פְּסָוק דִּי אֶלְעָגֵל וּוּעֲרַפְתָּר "לכען הקיים אוהך היום לו לעט" (בשא"ב
אויב ב' זאגט איז רש"י וויל נאר אפשיריכען דעם וווארך "לכען".
וואס דעכולדכ וואלאכ ער געדארבעט בעהיך זיין פון פכוק בעדרניכ
וויר דעם וווארך "לכען"):

כ' דארך אבער האבן א הנטה פארוועס זאגט רב"י איז דער פירוש פון "הקים" דא איז "קיעים", אוון דער פירוש פון "לו" דא איז "לפנינו" (ווארום ס' איז דאר ניט שייך צו זאגן איז רב"י איז כשנה איז איז פסוק דארך שטייך אנדערש - ער זאגט גבר איז הא איז דער פירוש לאונטז זאגט)

ב' יס' נאך בכה דינאכיהם = ומכדי איזה-נאך ב' יס'.

בנוגע צו פרקי אבואה - לוויט וויז דער אלטער רבוי ברעננט אראפ איין סיידור איז "יש נזהגיון" לערנצען פרקי אבואה "בכל שבתות הקיעץ" - ווערטם דארך געבראכט איין די לוחות איז איין דעם שבה לערננט בעז פרק הפנישי אוון פרק שעשי.

כ' האפ שוין גערענדט בכ"פ דאמ ווואס די גכראַס זאָב אֶז
ככעה אָבוֹה אִיד פֿאָרְבּוֹןְדָּן מֵיט "כִּילִי דְּחַסִּידּוֹתָא", ד.ה. אֶז
דאָרכָן שְׂכִיְעָן עֲנִינִים פּוֹן מְדוֹת טְזִבּוֹת לְפָנִים מְשׂוֹרָה הַדִּין,
כְּבָבוֹאָר בָּאוּבָה אַיְזָן די בְּפִרְצִיסִיס פּוֹן בְּבָהָה אַבָּוֹה.

- ۵۲ -

³⁸) מ-הפטיר ב-ה' ה. ה' ה' ב-ה' ב-ה' ו-ה' דאה ברש"ו.

כידוע⁹⁶ ווואס דעד רבי מהר"ש האט בעזאגט צום צ"צ איז כ'ダーף האבן די גאולה כפשותה, ביז וואנעט איז מ'זאל זעה בעיניبشر איז בקרוב ממש ווועט קומען משיח צדקנו, ויגאלנו וויליכננו קוממיות לארכנו.

וואס די הקדמה קרובה לזה איז - דורך דערויף ווואס אין די לעצט טעג פון גלווח שטייט מען אין אונן אופן פון "נצח מלך", אין אין אונן אופן פון עמידה איתנה, אונן מ'אייז דאמ ממשין ביי יעדער אידן אונן ביי אלע אידן - "אתם נצבים היום בכלכם", דורך דערויף וואס מ'פארביינט זיך אונן יעדער אידן מיט "לפני ה' אלקיכס" נאכמער ווי ס' איז געוווען פריעוד.

אונן דעמולט וווערט דעד "ברוך תה הי" מכל העמים"⁹⁷ - ווי ס' איז מבואר בארכואה אין דעד הפטרה פון פ', נצבים איז ס' ווועט זיין "וראו גוים צדקך בו"⁹⁸, אונן ווי איז אלע פעלקער ווועלן מסיע זיין אידן.

ויה"ר איז ס' זאל זיין נאר אין די לעצט טעג פון גלווח - אונן אין אונן אופן פון "נצח מלך", "ביד רמה"⁹⁹, ווועט מען גיין מקבל זיין פני משיח צדקו, בעגלא דידן, למטה מעשרה טפחים, בחסד וברחמים, ובטوب הנראת והגבלה, אונן אין אונן אופן פון "ונתתי שלום הארץ"¹⁰⁰, ווארום ס' ווועט זיין "וואולר אהכם קוממיות"¹⁰¹, למטה מעשרה טפחים, ובשמחה וטוב לבב.

* * *

ב. דעד ביאור אין פרש"י:

ווען ב' קומט צום פסוק "לבען הקים אותך היום לו לעם", וווערט א שטורעס¹⁰² - יען קשייא, וואס רש"י דארף איר פארענטפערן: אויף "אתם נצבים" זאגט דש"י איז "כיננס משה לפני הקב"ה ביום מותו לדכニיסם בברית", ד.ה. איז בסוף פון די ארבעים שנה, אין ז' אדר, האט משה רבינו צוזאמונגעליבן די אידן "להכניסם בברית", אונן עד זאגט איז דאס איז "למען הקים אויבך היום לו לעם".

כענהט דעד בי חכש לבקרא איז עד פארשטייט ניט די גאנצע זאך: "האט שי י געלערנט פריער¹⁰³ איז ס' איז געוווען א ברית ז' ית בחורב, "הברית אשר כרת אתם בחורב", בשעה מ"ח, וואס דעמולט זייןגען דאך אויך געוווען אלע איז, אונן דעד אויבערשטער האט מיט זיין כורת בריה געוווען;

- אונן -

96) לקו"ש ה"ו ע' 80 הע' 70. 70) נ' הכתוב - עקב ז, יד
97) נ' הכתוב - ישעיה', סב, ב. 77) נ' הכתוב - בשלח יד, ח.
98) בהוקיוהי כו, ו. 101) שם. יג. 102) הבוא כח. סט.

אוֹן מִיטָּמָאֵל, וְוֹעַן סְאֵיֶז גַּעֲקוּמָעַן צָוָם סְרֻף פּוֹן שָׁנָה
הָאַרְבָּעִים, בָּזֶה אַדְרָ, דָּעַרְצִיִּלָּס דָּעַר פְּסוֹק אַז מְשָׁה רְבִינָה הָאָ
נָאַכָּמָאֵל צְוֹזָאַמְעַנְגָּעַקְלִיבָּן אִידָּן, אוֹן דָּעַר פְּסוֹק אַז מְשִׁיךְ אַז
דָּאֵם אַז "לְמַעַן הַקִּים אָוֹתָךְ הַיּוֹם לֹו לְעַם" - סְאֵיֶז דָּאֵךְ שְׂוִין
גַּעֲווּעַן אַ כְּרִיתָה בְּרִיתָה בְּחַוְרָבָה?

כָּא. אַוִּיףְ דָּעַרְוִיףְ זָאָגָט רְשָׁיִי אַז דָּעַר פִּירְוּשָׁ פּוֹן "לְמַעַן הַקִּים
גּוֹן" אַז - "לְמַעַן קִיִּים", נִים "אוֹיְפְּשָׁטָעַלְן", נַאֲר "אוֹיְפְּהָאַלְטָן
דָּה. אַז דִּי זָאֵךְ אַז שְׂוִין דָא פּוֹן פְּרִיעָר, נַאֲר מְדָאָרָפְּ דָּאֵם
אוֹיְפְּהָאַלְטָן, וְעַד"ז בְּנַדְוָד: דָּעַר בְּרִיתָה אַז שְׂוִין דָא פּוֹן פְּרִיעָר
הַבְּרִיתָה אֲשֶׁר כְּרָתָה אֶתְכָּם בְּחַוְרָבָה", נַאֲר עַם קָעַן דָּאֵךְ זִיִּין אַז אִין
דָּעַרְוִיףְ זָאֵל וְוֹעֲרָן אַשְׁיָּנוֹי - דָּאָרָפְּ מַעַן הַאַבָּן דָעַם "לְמַעַן
קִיִּים", "אוֹיְפְּהָאַלְטָן" דָּאֵם אַין אָוּפָן אַז סְאֵל זִיִּין קִיִּים
לְעַד וְלְעוֹלָמִי עַוְלָמִים, אַוִּיףְ אַוִּיףְ רִי "רְוּרוֹת הַעֲתִידִים לְהַיּוֹת"
(וְויִ רְשָׁיִי זָאָגָט דָּעַרְנָאַר¹⁰³),

פְּרָעָגָט אַבָּעָר דָּעַר בְּנַחַם לְמַקְרָא: וְוֹיְבָאָלָד אַז אִין דָעַם
עַרְשָׁטָן בְּרִיתָה קָעַן זִיִּין אַשְׁיָּנוֹי (וְוֹאָם דָּעַרְפָּאָר דָּאָרָפְּ מַעַן
אַנְקָוּמָעַן צָוָם צְוֹוִיִּטָּן בְּרִיחָה) - אַז מָאֵי אַוְלָמִי, פּוֹן דָעַם
צְוֹוִיִּטָּן בְּרִיתָה (וְוֹעֲגָן וְוֹעֲלָכָן סְרֻעָדָס זִיְּרָ בְּפֶרְשָׁתָנוּ) לְגַבְּיָ רַעַם
בְּרִיתָה אֲשֶׁר כְּרָתָה אֶתְכָּם בְּחַוְרָבָה", אַז דָּאֵם פּוֹעַלְתָּ אַז דָּעַר בְּרִיתָה זָאֵל
זִיִּין קִיִּים לְעַד וְלְעוֹלָמִי עַוְלָמִים?

אוֹיְפְּ דָּעַרְוִיףְ זָאָגָט רְשָׁיִי "כָּל כָּךְ הוּא נְכָנָס לְטָרוֹחָ" -
וְוֹאָם וְוֹיְבָאָלָד אַז אִין דָּעַרְוִיףְ אַז דָא אַן עֲנֵיִן שֶׁל טָרָחָא, אַז
דָּאֵם מַחְזָק דָעַם עֲנֵיִן אַז סְאֵל זִיִּין קִיִּים לְעַד וְלְעוֹלָמִי עַוְלָמִים

כָּבָ. דָּעַר בִּיאָוָר אִין דָעַם (אִין וְוֹאָם בְּאַשְׁטִיִּטָּה דִּי טָרָחָא):
דָּאֵם גּוֹפָא וְוֹאָם אַעֲפָ אַז סְאֵל שְׂוִין גַּעֲווּעַן אַ כְּרִיתָה
בְּרִיחָה, הָאֵשׁ מַעַן צְוֹזָאַמְעַנְגָּעַקְלִיבָּן אִידָּן אוֹן כּוֹרָתָה בְּרִיתָה גַּעֲווּעַן
מִיטְ זִיִּי אַ צְוֹוִיִּטָּן מַאֲל - בְּאַוְוִיִּזְתָּ אַז רַעַר עֲנֵיִן בְּאַקְוּמָטָא
גְּרַעַסְעָרָן תִּיקְרָפָ,

וְויִ דָּעַר בְּנַחַם לְמַקְרָא פְּאַרְשָׁטִיִּים (אוֹן עַר הָאַט דָּאֵם שְׂוִין
גַּעֲלָרְנָט כְּמַ"פְ אַיִּן פְּשָׁש¹⁰⁴) אַז אַזְאֵךְ וְוֹאָם וְוֹעֲרָט גַּעֲזָאָגָט
צְוֹוִיִּי מַאֲל אַז שְׁטָאַרְקָעָר פּוֹן אַזְאֵךְ וְוֹאָם וְוֹעֲרָט גַּעֲזָאָגָט
מַעְרָנִיִּט וְוֹיִ אַיִּין מַאֲל - וְעַכְוּ"כ אַז בְּשָׁעָת אַזְאֵךְ וְוֹעֲרָט גַּעֲטָאָן
צְוֹוִיִּי מַאֲל, אַז דָּאֵם מַחְזָק דָעַם עֲנֵיִן אַסְאֵךְ מַעַר וְוֹי סְאֵל
גַּעֲווּעַן צָוָם עַרְשָׁטָן מַאֲל.

אִין דָּעַרְוִיףְ אַזְאֵךְ אַזְאֵךְ אַזְאֵךְ נִימָא קִיִּין גְּרַעַסְעָרָעָ טָרָחָ
מַעְרָעָר וְוֹי רִי טָרָחָא וְוֹאָם אַזְאֵךְ גַּעֲווּעַן צָוָם עַרְשָׁטָן מַאֲל - אוֹן

- דָא -

103) פְּסוֹק יְדָ. 104) רָאָה פְּרָשָׁי הַשָּׁא לְדָ, בְּגָ. צָו וּ, וּ.
וְעַוד.

דא איז רְשָׁיִלְכָּה כַּי-בֵּית אֶזְעָרָךְ אֲזֵדְעָמָה דָּעַם בְּרִית אֶזְעָרָךְ גַּעֲזָוָעָן דָּעַר עַנְיָין
וּוֹאָמָּה "כָּל כָּךְ הוּא נְכָנָס לְפִרְרוֹתָה". וְהַבְּיאָור בְּזָהָה:

דעת היידוש ווואס איז דא איז דעם בריה איז - איז דאמ
איז בעיינען איז און אופֿן פֿוֹן "לעגרב בבריה ה'" אלאייר (אוֹן
אוֹיר) בְּאַלְהָבוֹ:

אויף "לעברך בבריה" טויטש אפ רצ"י: "דרך העברה, כר
היו כורתי בריה עושין בחיצה מכאן ובחיצה מכאן וועברים
בנהיים, ככו שנאבר¹⁰⁵ העגל אשר ברתו לשנים ויעברו בין
בריאו", און ווי דער זז חכש לckerא הא שווין געלענדט בנוגע
זו בריה בין הבדרים¹⁰⁶ "ויהנה הנור עשן ולפיד אש אשר עבר
בין הגזרים האלה".

אוון איז דערוייך באשטייטס דער חידוש אוון די טרחה ווואס
אייז געוווען איז דעם בריחת - אוון אויבערשטער אייז דורך-
געגאנגען צו זאָבען כייס אלע איידז, פון "ראַשייכם שבטייכם" ביז
"הוֹטְבָּה עֲצִיר וְשׂוֹאֵב בִּיבִּיר", צו ווישן צו ווֹיִי כהִצּוֹת.

ווזם דאם איז ניס בעזוען אין דעם ערשבן בריה.

אוֹן דער היידוס אונַן די טרחה ווּאמָן אֵיך געוווען אִין דעם
ברײַם - באָווארענעס אונַן פֿאָרוֹזִיכְבָּרט אֶז ס' זָאל זִיְּזָן "קְרִיבָּם
אוֹהָרָךְ". אֶז ס' זָאל זִיְּזָן קְרִיבָּם לְכָד זְלָעִיגְלָבָּר עֲוֹלָמִים וְנִינִּים נָאָר
"קְרִיבָּמְאִיכְּרָךְ". אֶז בְּשִׁׁינְעָה דָּאָס אָוִיךְ אִין זָאל. אֵיךְ דָּעַרְנָאָר
וְאֵיךְ שָׂעָן נִינְצָה וּוֹגֵג וּוֹעַגְתָּן זִיְּזָן דָּאָס דְּרִיבָּר דְּרִיבָּר.

ג. דוגנאר דאגט רכ"י א' דער בירוט בו "בָּבָרְאַמָּה" איז -
הענין לאס". והביאור בהא:

בדער חילוק צוויישן "לו" בית "לפניו", איז פארשטיינדייך בפשתה (ביז איז רשי דארף דאס ניט אפמייטשן): "לו" כירינט נאר איז דאס געבערט צו אים, אונז "לפניו" כירינט איז דאס געפינס זיך צונזאמען בית אים (פאר אים).

ויאם דערפונז איז בארדטהאנדערן איז "הַפְנִינָה לְעֵבֶר" איז איז
איז גוּדוֹן יְהָדָה ווּוֹי "לוֹבְ דָעֵם" - יְהָדָה דָעֵם בְּיְהָדָה "בוֹבְ
לָעֵם". גַעֲהָעָרֶת פָאָקָע דָעֵר "עֵבְ צָום אַיִלְבָדְצָהָן", צָום צָמָן אַבְעָר
צָמָן אַז דָעֵר עַב גַעֲפִינֶט זִיךְ בְּרִיחָוק מִקְרָם פָרָן דָעֵם אַוְיִיבָעָרֶתְן
כְפָאָ"כ ווּעַן כְזָגָט "לְפָנִינוּ לְעֵם", ווּאָס דָעְמָוָלֶת אַיז דָעֵר
פִירְוָש אַז מְגַעֲפִינֶט זִיךְ צְוֹזָעָפָעָן מִיסָן אַוְיִיבָעָרֶתְן, מְשֻׁטִיָּט
פָאָר דָעֵם אַוְיִיבָעָרֶתְן.

אוֹז דּוֹיְבָּאַרְד אֶז דָּאֵס אִיז שְׂוִין אֲ צְוּוֹיִיטָעָר בְּרִיה (נוֹסְפָּה

- אורים -

אויפן "בריח אשר ברת אחם בחורבב") - איז דעם מכריח רש"י¹⁰⁷ צו זאגן איז דער פירוש פון "לוּ לעמ'" איז "לפנינו לעם" (אע"פ איז בפשטות וואלט מען געדארפז זאגן איז דער פירוש איז כפשוטו - "לוּ לעם"), ווארום אין דעם צווייטן ברית דארפן צוקומען נאך עניינים וואם זייןען ניט געוווען אין דעם ערסטן ברית.

און דאם איז דער אויפטו וואם עס האט זיך אויפגעטאן אין דעם ברית ברית ביום האחרון פון משה רבינו אלס גשייא פון אלע אידן וואם "נצחם הימים כולכם לפניהם לאקיכם" - איז בא יעדערער פון זיין, און אויר בא די "דורות העתידים להיות" עד סוף כל הדורות, פון "ראשיכם שבתקיכם" ביז "חותם עזיר ושותאכ פימיר", זאל זיין דער "לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו", איז אין אויפן פון "קיים אווחר לפנינו לעם", בנ"ל בארכובה.

און דערכיט איז פארשטיינדריך פארוואס דארך רש"י בעהיק זיין פון פסוק אלע וווערטער "למען הקים אותה היום לו לעם" - ווארום רש"י קומט אויר מפרש זיין דעם פירוש פון "הקים" און דעם פירוש פון "לפנינו".

כד. איז דערויף זעם מען אויר די מעלה פון א רעה ישראל. איז לא יעוזב אה צאן ברעה¹⁰⁸, נאר ער באווארענט אויר בנווגע צו די "דורות העתידים להיות" - ביז איז ביום האחרון שלו באפס ער אידיין און מאכט א כריה ברית אין אין אויפן פון "קיים אווחר לפנינו לעם".

און בכה זה איז בען דערנאר אידיינגעגןגען אין א"י - כטובן פון פשטוה הבהובים איז דאם איז געוווען די הכהנה צו דער כנימה לארץ. ביז וויל רש"י¹⁰⁹ איז מפרש איז "אף על הנגלוות לא ענש אה הרבים ער שעברו את הירדן משקלו עליהם אה השבואה בהר גרייזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה זהה", וואם דעתוlett איז דער ברית ארפגעקובבען בפועל מיט אלע פרטים שבזה.

וואם דעתוlett (נאך דעם וואם "עברו את הירדן") האט זיך אויפגעטאן דער עניין וואם "נעשו ערבים זה זהה" - וואס נוכסן צום פירוש הפשט שבזה איז יעדער איד איז איז "ערב" פאר א צווייטן איד¹¹⁰, איז אויר דא דער פירוש פון רבינו נסיא דורנו ב"ק מו"ח אדבו"ר¹¹¹, איז "ערבים זה זהה" מיינט איז אידן זייןען צוזאמונגעטען מאינער מיטן צווייטן.
- ע"ד -

107) ראה ספר התולדות אדבו"ר הריני"ז ח"ג ע' 14.

108) פרשנהו שם. כה.

109) (104) ראה שבאות לט. סע"א.

110) מה"ב מה"א ע' 144. וראה גם לקו"ש חי"ב ע' 264.

לה - ס"פ הבוא, ח"י אלול -

בנוגע צו א פס"ד להלכה - רארך כען טאקט שאן ווי דער פס"ר איז, אוֹן אֵין דערוּיף אִיז נִיט שַׁיִיךְ קִיָּין דִינְגָעָנִישׂן, וכמברואר אֵין הלכה ה"ח¹⁵², אֶזְזּוּ וּוֹי אֵין זְכָן האמוראים אִיז באָ זַיִן גַעֲוָעָן דָעַר פָס"ד וּוֹי עַם שְׁטִיטַת אִין מְשֻׁנָה, אוֹן אֶזְזּוּ הַאֲבָן זַיִן זַיִן בעדרפסט פִירְן, עַד"ז אִיז בָזְכָנְגָנוּ דָעַר פָס"ד לוֹוִיט וּוֹי עַם שְׁטִיטַת אִין פּוֹטְקִים (בֵיז צו אחדרונים שבאחרונים);

ווען עַם קוּמֶט אַבְעָר צוֹ שְׁקוּט אֹוֹן פְלָפּוֹל בַהֲרָה, וּוֹאַס אִיז נִיט נְגָעָן צוֹ אַפְס"ד להלכה - אִיז אוּבִיב עַם לִיְגַּס זַיִן נִיט אֵין שְׁכָל אֵן עֲנֵיָן וּוֹאַס שְׁטִיטַת פּוֹן פְרִיעָר, דָאַרְךְ מַעַן אֶזְזּוּפְרָעָגָן - דָעַלְבָּסְטָפָּרָשְׁתָּעַנְדְּלִיךְ מִיטְ דָעַר הַקְדָמָה פּוֹן נָעָשָׂה קָוָדָם לְנִשְׁמָעָן, אוֹן דָעַר פְרָעָגָן דָאַרְךְ זַיִן מִיטְ אַנְרָאַה לְפִי עֲנֵיָות דָעַתִי וּבְכִוּ"בָ אֵז אֶזְזּוּפְרָעָגָן אִיז צְרִיךְ עַיּוֹן אַדְעָר צְרִיךְ עַיּוֹן גְרוֹל וּבְכִוּ"בָ.

מֵזָן. וּוֹאַס עַד"ז אִיז אוּבִיב בְנָגָעָן צוֹ פִירְושׂ המְפָרְשִׁים אִין אָוְנְצָעָר מְשֻׁנָה:

עַם זַיִינְגָעָן דָא מְפָרְשִׁים¹⁵³ וּוֹאַס טִיטַתְשָׁן אֵז דִי מְשֻׁנָה קוּמֶט לְעָרְגָעָן אַהֲנָגָה וּוֹאַס דָאַרְךְ בְכָל זַיִן בֵּי אַמְעַנְטָשָׁן: "הָוִי זַנְבָּל אַרְדִּיוֹתָה" - מַדְאַרְךְ זַיִן אַזְנְבָּבָ צוֹ אַסְגָּעָלְיוֹן, וְאַל תָּהִי רָאַשׁ לְשׁוּעָלִים" - נִיט זַיִן קִיָּין רָאַשׁ צוֹ אַסְגָּעָלְחוֹן.

דָעַר פִירְושׂ אִיז אַבְעָר נִיט פְאַרְכְּסָאַנְדִּיקְ לְפָעָנְדָ"ד - וּוֹאַרְוּם וּוֹאַס הָאַט דָעַר עֲנֵיָן פָאַר אַשְׁיָיכָה בַּיַּת הַוּמָ"צָ אֹוֹן בֵּית אִידִישְׁקִיִּיט, וּבְפָרְט בֵּית "מִילִי דְחַבְדּוֹתָה"?

אַנְדָעָרְעָ מְפָרְשִׁים¹⁵⁴ זַגְגָן, אֵז דִי מְשֻׁנָה וּוֹיְלָעְרָגָעָן דָעַם עֲנֵיָן פּוֹן עֲנֵיָות.

דָאַס אִיז אַבְעָר אוּבִיב נִיט קִיָּין עַגְלִין פּוֹן "מִילִי דְחַבְדּוֹתָה", וּוֹאַרְוּם גָאוֹה אִיז אַבְפִירְושׂ עַד אִיסְטוּר אֵין חֲוָרָה, בֵיז אֵז דָעַר אוּבְעַרְשְׁטָעָר זָאָגָט אוּבִיב אַעֲלָל-גָאוֹה¹⁵⁵ "אֵין אַנְיָה וְהָוָא יְכּוֹלִין לִדְור בְעוֹלָם שְׁנָאָמָר¹⁵⁶ מְלָשָׁנִי בְסֶתֶר רַעֲהוֹ אָתוֹ אַצְמִית גַבָּה עִינְנִים וְרַחֲבָה לְבָב אָתוֹ לְאַוְכָל, אַתְ אָתוֹ אַלְאַתְוָא לְאַוְכָל".

מַה. בְקַשְׁר מִיט דָעַר מְשֻׁנָה אֵין פְרָקִי אַבְוָה אִיז דָא אַיְרָוּשְׁלָמִי אֵין פְרָקְדָ' פּוֹן מְסֻכָת סְנַהְדְרִין¹⁵⁷ וּוֹאַס אִיז צְרִיךְ עַיּוֹן אֶזְזּוּ וּוֹי בּוֹ"כּ עֲנֵיָנִים אֵין יְרוּשָׁלָמִי.

אוֹן אוּבִיב אוּבִיב דָעַם שְׁטָעָלָט זַיִן קִיְינְגָעָר נִיט, אוּבִיב

- דָעַרְוּיפְ -

(152) לאדה"ז פ"ב ס"א. (153) פרש"י ורעד"ב לאבותה באן. (154) מד"ש. (155) סוטה ה, א. (156) היליט-קא, ה. (157) ה"ח.

הנחתת הת"ת בלהי מוגה

דערויף קען מען אַבעער ניט האבן אָז גְּרוֹיסֶע טענָה, וויבאלד
אָז ניט אלע לעדענען יְרוּשָׁלָמִי, משא"כ בְּנוּגָע צוֹ פְּרָשָׁי ווּזָם
יעדעד אַיינעדר לעדענט דאס, כנ"ל (סמ"ה) :

די משנה דערציאלית אָז בשעה סנהדרין [סנהדרין של שבעים
וואחד, אַדער של עשרים ושלשה]¹⁵⁸ פְּלָעָגָן זִיכְּרָן, אֵיז "שְׁלַשׁ שׂוֹרָות
של חלמיידי חכמים יושבין לפניהן, וכל אחד ואחד מכיר מקומו",
לפי שבתחלת כסדר הוшибום, שורה ראשונה גדולה משל שנייה,
והיא גדולה מן השליישיח, וגם בכל שורה ושורה הוшибום כסדר,
הגדול בראש, שני למטה הימנו וכן כוון זה למטה מזה, לפיכך
צריך כל אחד להכיר מקומו"¹⁵⁹.

"צרכו לסמור", וווען מ' האט געדארפט סומך-זיין אַ נִיְיעָם
דיין לسانהדרין, "כגון שמת אחד מן הדיניינים"¹⁶⁰, אֵיז "סומכין
מן הראשונה",

אוֹן וויבאלד אָז דעומולט האט געפעלט אַיִין הַכְּמַם אַיִין דער
שורה הראשונה, דערפֿאָר אֵיז "אָחָד מִן הַשְׁנִי", באָ לוּ לראשונה
ואָחָד מִן הַשְׁלִישִׁית באָ לוּ לשני, ובורדרין להן עוד אָחָד מִן
הקהל ומושיבין אותו בשלישייח, ולא הי' יושב במקומו של
ראשון אלא יושב במקום שרואוי לו".

ד.ה.¹⁶¹: "לא הי', אוֹחוֹ שְׁנַבְּרָד מִן הַקָּהָל יַשְׁבַּב בַּמִּקְומָו שֶׁל
ראשון ראש בשורה שלישייה, אלא במקומו הרואוי לו בסוף השורה,
ובכן אותו כבא מִן הַשְׁלִיבִּית לשני, וככן אותו שנשבך כן
הראשוניים לא הי', יושב במקומו של ראשון, אלא כוון בסוף
הسورות, ובכל בני השורה נמשכין איש למעלתה כבוקומו
וממלאיין זה מוקומו של זה, מפני שהקטן שבධיניות גדוול מִן
הגדל שבחלמיידי הראשונה, והקטן שבראשונה גדוול כן הגדל
שבשני, הלבר כבנידוי כוון צרכיין לנוד איש אַיִש כבוקומו.
ומושיבין אחר הליפיו כוון צרכיין לנוד איש אַיִש כבוקומו".

זאגט דער יְרוּשָׁלָמִי: "מייהי לה רב (וואס ער אַיִז געוזען
אן אַמוֹרָא) פְּכָהָנִיהָא, כְּהַנִּי", אַכְּרָה הוּא זָנָב לאריות ולא ראש
לשועלים, כהלא אמר הוּא ראש לשועלים ולא זָנָב לאריות,
דתניינן צרכו לככוך סוככיין כראשונה".

טיעיטהן אף פְּרָשִׁים¹⁶², אָז דְּבָר קומֶט דָא מְפַרְשָׁזִין "הָא
דְּהַנִּינָן צְרָכוֹ לְכַכּוֹךְ סֻמְכִין מִן הַרְאָשׁוֹנָה וַיַּשְׁבַּב בַּסּוֹף הַדִּינִים

- וְהַרְאָשׁוֹן -

158) פרש"י ד"ה ושלש سورות - סנהדרין ל"ז, רע"א. פני
בשה לירושלמי שם. 159) פרש"י שם ד"ה ובכל אחד מכיר את
מקומו. וראה גם פנ"מ שם. 160) פרש"י שם ד"ה הוצרכו. פנ"מ
שם ד"ה צרכו. 161) פרש"י שם ד"ה ולא הי'. וראה גם פנ"מ
שם. 162) פנ"מ שם ד"ה מייהי לה רב.

והראשון שבשרה שנייה, בא לו ויושב בסוף שורה ראשונה . וקאמר רב לאתיי טעמא כפתני' דלקמי', הו זנב לאրיות וכו', וככלומר שלא יאמר זה עד האידנא הוה יתיבנה ברישא והשהא בוחבינה בדנבי¹⁶³, וככאי בהלא אמר הו ראי לשועלים ולא זנב לאריות, והלך משיבין לו, לא דבריך ולא בכסל הזה שאה אופר אלא כהמשנה שאומרה הו זנב לאריות ולא ראש לשועלים".

מת. לפי דעת ירושלמי וזעירט פארענטפערט די שייבוה פון דער בשנה אין אבוה, "הו זנב לאריות ואל ההי ראש לשועלים", צו אין עניין פון הום¹⁶⁴ און אידישקיט - ווארום דעת עניין פון "הו זנב לאריות ואל ההי ראש לשועלים" איז נוגע צו מינוי סנהדרין, איז "צרכו לספור סומכין מן הראשונה";

עם בליביט נאר בעדר ניט פארשטיינדייק: וואס איז דא דער עניין פון "AMILI דחסידותא" בזה - דער עניין איז בשעה "צרכו לספור סומכין מן הראשונה" איז א דין ווי מ'ดารף מכנה זיין סנהדרין; בנוגע צו פסק גען א דין איז באקו ניט מוכחה איז מ'זאל האבן א סנהדרין של ע"א (אדער של כ"ג), נאר "אחרי רבים להטוח"¹⁶⁴ - בנוגע אבער צו האבן א סנהדרין מיטן גאנצן הוקף, דארף מען האבן ע"א דיניינימ (ועד"ז אין א סנהדרין קפינה דארף מען האבן כ"ג דיניינימ) - איז דאך דער אופן זוי צו ממנה זיין סנהדרין (בכדי עם זאל זיין א סנהדרין של ע"א (אדער של כ"ג)) ניט קייז עניין פון "AMILI דחסידותא"?

ג. אוירך דארף בען פארשטיין אין דעת ירושלמי (לויט פירוש הכהדים):

א) דא רעדט בען דארך וועגן א תלמיד חכם וואס איז גיעזעסן לפני הסנהדרין בשורה הראשונה און דארטן גופא במקום הראשון, וואס דאס באווייזט אונפ' זיין-דרגא. איך לימוד החורבה - איז ווי קען דא זיין א-הו"א-צו. זאגן איז ער זועט זאגן. "עד האידנא הוה יתיבנה ברישא והשתא מותביבנה בדנבי". און ער זועט אנעמען דעת משל העולם, "הו ראי ראש לשועלים ולא זנב לאריות", און ניט דאס וואס שטייט בפיירוש אין משנה! צי דען דארף בען באווארעגען איז תלמיד חכם איז ער זאל אנעמען דברי המשנה אנטשאט משל העולם, ער למישן העלם והסתה!¹⁶⁴ ?!

ב) פארוואס ברענץ דער ירושלמי אלס ענטפעער אויף דעת וואס "מחלא אמר הו ראי ראש לשועלים ולא זנב לאריות", איז ס'איז ניט איזו פון דעת משנה אין סנהדרין, "דטנינן צרכו לספור סומכין בראשונה", און ניט פון דעת משנה אין אבוח ----- (וואס -

163) כבסנהדרין שם. 164) בשפטים כב, ב. * 164) לקו"ת שלח לז, ד.

(וואם ערד ברעננט גלייך פאר דערזיף) - "הוּא זגַב לְאָרִיוֹת וְאֶל
תַּהֲיִ דָאַשׁ לְשֻׂעְלִים"?
מיט נאך כמה דיוקים, וכפי שיתברר لكمן.

נא. בנווגע צו די הערות אויפֿן זהר, זיגינען ניטא קירינע
הערות אין פרשתנו - אבל איין די הערות אויפֿן זהר פון פ'
חקה רעדט זיך זועגן אין ענין זגאָס אייז פֿאָרבונדַן מיט דעם
וואם עם שטייט בפרשתנו, "היום הזה ה' אלקייך נצורך גוּ",
[וואם אויף דעם פֿסוק האט מען זיך געשטעט אין דעם
כאמֵר, וואם ערד אייז גענומען פון דעם דרוש אין לקוּת ד"ה זה]:

עד שטעלט זיך דארטן¹⁶⁵ אויף דעם פֿסוק¹⁶⁶ "היום הזה
נהית לעט" וואם ברעננט זיך איין זהר (פ', חקיה)¹⁶⁷, אוֹן ער
דאָגַט: "דע שהפסוק הזה ילוּפְשָׁקָאֵי על ר"ה, זהוּ היום הזה קאי
על היום דר"ה", ווארום "ר"ה נק"ז מה שזה היום החולת
מעשיין, והוא למעלה מן בכ"ה באלוֹל נברא העולם¹⁶⁸, והוא יום
ו', למא"ב",

וכמובן בכ"מ אין חסידות¹⁶⁹ אז כ"ה אלוֹל אייז בחוי", "כה"
(ב"ה אלוֹל), אוֹן ר"ה אייז בחוי", "זה", "זה היום החולת מעשיר",
וואם דערפֿאָר אייז זוען עם שטייט "היום הזה" גייט דאס אויף
ר"ה.

וואס דערפֿון אייז אוֹיך פֿאָרשְׁטָאנְדִּיק בנווגע צו "היום הזה
ה' אלקייך נצורך גוּ" (וואם שטייט בפרשתנו), אז "היום הזה"
גייט אויף ר"ה,

וכמובן אין דעם דרוש אין לקוּת וואם הוויבט זיך אין
מיט דעם ד"ה¹⁷⁰, אוֹן ער גיט דארטן צו אז "לְבָנָן קָוְרִין פֿרְשָׁה זו
(פ', תבואה) קודם ר"ה כי היום הזה וגוּ קאי על ר"ה גוּ",
וואםadam אייז ע"ד רוי דעד אלטער רבִי זאגט זוּייטער אין
לקוּת איין פ', נצבים[¹⁷¹] זוי אַנְגָּעָצִים כיכנס איז דעד הערת¹⁷², אז
"פֿרְשָׁה זוּ" (פ', נצבים) קורין לעולם קודם ר"ה זברומז במלת
היום דקאי על ר"ה כי זה היום החולת בעשיין זכרון ליום ראשון".

ועד"ז אויך דעד "היום" וואם שטייט אין די פֿסוקים
בהמשך צו "היום הזה ה' אלקייך נצורך גוּ", "את ה' האכרצה
היום גוּ" ויה' האמירך היום" - גייט אויף ר"ה.

וואם עפ"ז וועט בעז פֿאָרשְׁטִין דאס וואם ער זאגט אין

- דעם -

(165) לקוטי לוּזִ"א לזה"ג ס"ע שפְז וαιילר. (166) פרשתנו
בד, ט. (167) זה"ג קעט, ב. (168) זיק"ר רפכ"ט. פדר"א פ"ח.
הוּד"ה להקופת - ר"ה ת, א. וראה ר"ז ר"ה טז, א. (169) לקוּת
נצבים בז, ב. אזה"ה ר"ה ע' א' חלד. (170) ריש פרשתנו.

דעם דרוש אין לקו"ה (פון פרשנבו¹⁷¹, איז "את ה" האברת היום" איז די אפירה פון דעם מאמר¹⁷² "בעשה אדם בצלבינו כדבוחיבנו" ווואס לכוארה זייןען דארך דא אנדרע באכראה ווואס זייןען געוווען פאך דעם מאמר "נעשה אדם גו", ואדרבה - "נעשה אדם גו" איז דארך געוווען רעד לעצער מאבר - איז פארוואס טיטשט ער אין דעם דרוש איז "את ה" האברת" גיט דוקא אויף דעם פאמיר "נעשה אדם גו"? .. .

ע"פ האמור לעיל איז "את ה" האברת היום גיט אויף דעם טאג פון ר"ה איז דאס פארשטיינדייך - וווארום בר"ה, יומן ו' למעשה בראשית, איז נברא אדם הראשון, אונז במייל איז דעמולט געוווען רעד מאמר "נעשה אדם גו".

בב. אין רעד הערה איז ער אבער ניט מבאר אן עניין ווואס איז לכוארה ניט פארשטיינדייך:

ווען מינט "היום" ר"ה - דוקא ווען עם שטייט "היום זהה", וווארום "ר"ה נקרא זה" - איז פארוואס ווען עם שטייט "אתם נצבים היום", אן דעם וווארט "זהה", זאגט רעד אלטער רבוי איז לקו"ה (וועי ער צייכנט אן אין רעד הערה, כנ"ל) איז דאס מינט ר"ה?

דאס ווואס "את ה" האברת היום גו וזה, האמירך היום גיט אויף ר"ה (כאטש עם שטייט ניט "היום הזה"), איז פארשטיינדייך - וווארום דאס קומס בהבשך צו דעם ווואס עם שטייט אין דעם פסוק שלפניך "היום הזה ה", אלקיך מצור גו, במייל דארף דאס רעד פסוק ניט אייבער' חזדרן; איז פ' נצבים אבער שטייט נאר "היום". - איז פון וואגנט נעט רעד אלטער רבוי איז דאס גיט אויף ר"ה? .. .
וכפי שיתברר لكمן,

בג. ע"פ דעם חילוק הנ"ל, איז ווען עם שטייט "היום הזה" גיט ראס אויף ר"ה, וווארום ר"ה איז בחיה, "זה", משא"כ ווען עם שטייט "היום" סחט גיט דאס (לכוארה) ניט אויף ר"ה - קען מען אויך מסביר זיין (אין פש"מ) דאס ווואס איז פרשננו אויף "היום הזה ה" אלקיך מצור; זאגט רשותי. בכל יומן יהיו בעיניך חדשים, אונז איז פ' ואחנן, אויף "והיו הרבה" האליה אשר אנכי מצור היום. זאגט ער "לא יהיה בעיניך כדיותגמא ישנה שאין ארם סופנה אלא בחדשה":

אין פרשננו שטייט איז פסוק "היום הזה ה" אלקיך מצור, משא"כ איז פ' ואחנן שטייט נאר "היום" (אן דעם וווארט "זהה").
- ווואס -

171) מב, א. 172) בראשית א, כו.

הנחה ה, בלתי כוגה

וועס דער צוֹגָב פּוֹזֶן דַעַם ווֹאֶרֶט "הַזָּה" האט שׂוֹין רְשָׁי
מִפְּרַשׁ גַּעֲזָוָעַן פְּרִידְעַר, אֵין פָּ', בְּשַׁלְחָה:

אויפן פסוק ¹⁷³ "זה א-לי ואבורה" איז רש"י מפרש¹⁷⁴:
 "ביבודו נגלה עליהם והיו מראין אוחז באצבע כו'". ד.ה. אז
 "זה" באדייט אז דער עניין איז אוזי ב글וי אז מ'קען אויף
 אים אנוויניזן "באצבע".

פינגעדר - נאר "הדיםם" ממש, ניט א נייע זאר ממש וואס מ'קען אויף דערויף אנוויזן ביטן
ב"חדרים", וואס אויך דאם איז באילו זוי א נייע זאר, אבער ניט נאר איז באצבע", ד.ה. ניט נאר איז אופן פון אויף אים אנוויזן פסוק זיך איז דאס מדגש איז דער עניין וועגן וועלבן פסוק "היום הזה" איז פארשטיינדייך, איז בשעה עם שטייט אין.

אוֹן דעדפֿאָר זאגט דש"י אוֹיְף דעם ווֹאָם עַם שְׂטִיעִית אֵין פרשה גנו "היום הזהה", אלקיַר מצוֹר" – "בְּכָל יּוֹם יְהִיוּ בְּעִינֵיכֶם", חדשים ממש, אֶז מְקֻעָן אוֹיְף דערזיף אֲנוּוֹוִיזָן מיטן פִּינְגְּעָר.

מ שא"ב ווען עם שטייט נאר "היום" (אן דעם וווארט "זהה"), באווויזט דאס טאקט אויך איז די זאך דארף אלעמאָל זיינן ווי א נײַע זאָר, אבעדר ניט אַין אַן אָפֶן אַז מְקֹעֵן אויך, דערויף אַנוּוּיזן מיכן פֿינְגָעָד, ד.ה. אַז די זאָר אִיז "בְּחִדְשָׁה", אַבעדר ניט "הַדְשִׁים" במש,

אוֹן דעדפאר ווועָן עם שטייט אַין פֵּ, וְאַתָּה בָּן "וְהִי
הדברים האלה אשר אנכى מצור היום", (אוֹן דעם וווארט "הזה")
זאגט רשׁ"י "לא יהי בעיניך כדיותגמא ישנה שאין אדם סופנה
אלא בחדשה".*

נד. ע"פ האמור לעיל איז "היום זה" ביחס אויך ר"ה, וויבאלד איז ד"ה איז בחיה' "זה" - איז פארשטיינדיק איז ד"ה איז פארבונדץ פיט דעת עניין פון "חדשים", וווארום "חדשים" איז אויך דעד עניין פון "היום זה", "מראין אותו באצבע", און כ"ה אלול וואם איז בחיה' "כה" איז פארבונדץ מיט דעת עניין פון "בחדים", "היום" סחט (אן "זה").

לכוארה איז דאמ אבער ניט פארשטיינדייך:

ס' איז דאר ידוע הורת הבעש"ט ²⁷³ איז די ההוויה הבריאה
- איז -

¹⁷³ בשלח כו, ב. וראה שכו"ר עה"פ (כפכ"ג).

175 בתקופה זאת.

*.) לשלייבוה הענין - ראה שיחה ש"פ נצבייס-וילך, כ"ה אלול.

כא - ש"פ הבוא, ח"י אלול

איך בכל רגע ורגע חדש, און דער אלטער רבוי איך דאם מבעאר¹⁷⁵,
אד וויבאלד די בריאה איך געוווען אין אין אופן פון יש מאין,
ניט יש מיש וויל "מעשה אנוש" - דערפאר דארף דער אויבערשטעד
אייר חדש זיין בכל רגע ורגע.

וואס דערפון איך פארשטיינדייך, ובמ"ש וק"ו, איז איז
דעם טאג פון כ"ה אלול עצמו, וווען די וועלט איך באשפָן
געווארן מאין ליש (בפעם הראשונה) - איך דאם זיכער געוווען
אין אין אופן פון התחדשות ממש,
איך וויל קאן מען זאגן איז כ"ה אלול איך נאר וויל דער
ענין פון "חדשין" און ניט "חידשים" ממש?

גה. איך דער ביאור זהה:

כ"ה אלול איך די וועלט טאקע באשפָן געווארן באופן
חדש ממש, ס' איך אבער ניט געוווען ניכר בגלויג איז וועלט איז
די בריאה איך ערסט נתחדש געווארן, ביז איז מ'זאל דאם קענען
אנווויזין מיט א פליישיקן פינגער, "זה". דערפאר איך דעמולט
נאך געוווען די בחיה' פון "כח", "חדשין";

עדשת ביום הששי למשה בראשית, נאך דערויף וואס אדה"ר
איך באשפָן געווארן, איך געווארן ניכר בגלויג איז וועלט איז
די איך נתחדש געווארן - וווארום דעמולט האט אדה"ר געזאגט¹⁷⁷
"ה" מלך גאות לבש"¹⁷⁸, און "באו נשחה ונטכעה נברכה לפניה ה'
עוסנו"¹⁷⁹,

וואס דערפאר איך דעמולט נקבע געווארן אלס דער טאג
פון ר"ה, און דערפאר איך דעמולט די בחיה' פון "זה", "חדשין"
מש - וויבאלד איז דעמולט האט זיין אויפגעטען איז מ'זאל
קענען באווויזין מיט א פליישיקן פינגער, "זה", אויף דעם איז
די בריאה איך נתחדש געווארן.

ג'. די הוראה דערפון אין עבודת כאו"א:

לימוד התורה קען זיין אין אין אופן פון "כח" ניט איז
אין אופן פון "זה": ער לערנס חורה בהחמדה ובשקידה, ער
פארשטייט וואס ער לענדנט, ער גיט א שייעור, און ער האט
חלמידים און תלמידי תלמידים - ער איך אבער בית צווגעומען
צו א "בקן" אין זיין לימוד התורה, וואס דער "בקן" איך די
פראבע צי זיין לימוד התורה איך טאקע געוווען בתכילת השלימות,
און וויבאלד איז ער איך ניט צווגעומען צו א "בקן" -

- איך -

שם. 177) זה"א ריכא, ב. ח"ג קז, ב. פדר"א פ"א.
וראה אזה"ת שם ע' א' שלה. 178) מהלים צב, א. 179) שם צה, ו.

הנחת הה' בלתי מוגה